

Jose Miguel Lana historialaria

«Lurra lortzeko etsai ideologikoa suntsitzea oso nabarmena izan zen Erriberan»

Jose Miguel Lanak **Nekazal aldaketak eta jabetza harremanak Nafarroako hegoaldean: 1800-1936** tesia irakurri berri du Zaragozako Unibertsitatean. Lanak Erriberan nekazal gizartetik nekazaritza oinarri duen kapitalista batera gertatzen den jauzia aztertu du. Ikertzailearen arabera, aldaketak borroka gogorrek ekarri zituen lurra lortzeko lehian.

LUIS AZANZA

soslaia

GRIPEAREN ERAGINEZ EDO, BURUA pisu zuen egunean tokatu zitzaion hitz egitea. Hala ere, kafe baten arrimuan, luze mintzatu zen Jose Miguel, ikerketa zabal bat egina izateak ematen duen konfiantzarekin.

■ **Nekazal aldaketak eta jabetza harremanak Nafarroako hegoaldean: 1800-1936 izeneko tesia irakurri duzu berriki Zaragozako Unibertsitatean. Zer ekarpen egiten ditu lanak?**

Ikuspuntu sozial batetik begiratuta, 1800-1936 artean gertatutako nekazal ekonomiaren garapena aztertu dut ikerlanean. Gizarte horretan zeuden harreman sozialak eta gertatutako aldaketak.

■ **Zein ondorio atera dituzu?**

Oro har esanda, hiru ziklo historiko aztertu ditut. 1790 eta 1936 bitartean nekazal ekonomian izandako garapen soziala, hain zuzen ere. Lehena 1790 eta 1840 artekoa litzateke. Gizarte sistema bat bertan behera geratu zen eta beste sistema bat ezartzen hasi. Merkatua da gizarteari behar dituen baliabideak ematen dizkiona, eta burgesia eta nobleziaren zati baten onurako izanena da. Burgesia da gizarte sortutako berriaren protagonista. Bigarren etapa batean, burgesiak lurrak pilatzen jarraituko du eta nekazarietatik errentak oso erraz lortuko ditu. Garai horretan nekazaritza Nafarroan oso negozio ona da. Hori XIX. mendearen bukaeran burkatu egiten da, lehiakortasuna handiagoa delako, eta berreraiki egin behar da. Hirugarren zikloan

horrek guztiak eragin-dako krisia jorratu dut. Batzuek gauditu egin zuten krisia, baina Erriberako eta erdialdeko nekazari txiki eta jorنالارientzako oso bortitza izan zen.

■ **Zergatik aukeratu zenuen Tuterako merindadea azterketarako?**

Zenbait faktorek eraman naute horretan oinarritzera. Batetik, lurrraren banaketan ezberdintasun handienak dauden Nafarroako eskualdea da, eta bestetik, 30eko hamarkadan gatazka sozial gehienak han gertatu ziren. Lurra lortzeko borrokan, etsai ideologikoaren suntsitzea oso nabarmena izan zen Erriberan. Bizi duen egoeraz kontziente den nekazaria, ondorioz horri aurre egiteko gai dena, suntsitzea. Nekazal oinarria zuen gizartean kapitalismoak egin zuen aurrerapena eta horrek sortu zituen kontraesanak aztertu ahal izan ditut.

■ **Zein dira aurkitu dituzun kontraesan nabarmenenak?**

Kontraesanak denbora iragan ahala gertatzen dira. Garatzen doazen heinean agertzen dira eta estuasun une batzuetan bukatzen dira. Estuasun horien artean larriena XX. mendeko 30eko hamarkadan gertatu zen. XIX. mendean belarretarako ziren lurren prezioan erositako zelaietan landatu egin dezakete, eta oso lur emankorrak dira. Lurjabe handiak lurrak kentzen ari dira, baina, ongarri kimikoak eta aurrerakuntzak direla medio, errentagarritasuna gero eta handiagoa da.

Beraz, ezberdintasunak desagertu beharrean handitu egin dira. Aldiz, nekazaria askozaz ideologizatuagoa dago eta errealitateari aurre egiteko ideologia bat bereganatu du. Lurraren banaketak gatazka gordinak sortuko ditu.

■ **Lana egiteko zer-nolako informazioa aztertu duzu?**

Hainbat artxibategi erabili ditut baina, batez ere, partikularrak. Azkenok norbanakoen jokakerak aztertzeke baliagarriak izan zaizkit eta errenten, soldaten, prezioen eta abarren datu zehatzak lortzeko balio izan didate. Garrantzitsuena San Adriango markesarena da. Dokumentu ugari eta onak aurkitu ditut. San Adriango markesa, Egako Granda-dako Dukearekin batera, lurjabe handienetakoa zen.

■ **Zuk aztertu dituzun aldaketek oraindik ere badute islarik herrialdeko nekazari-tzan?**

Nire ustez, XX. mendearen aurreneko laurdenean markatu ziren ildoak gero sakondu egin dira. Gainera, lurjabe handiak desgertzeak ekarri zuen nekazaritza erreformarik ez zen gertatu. Zentsura historikoa egon zen Guda Zibilean, gero gerraondoa dator, eta Fontellas eta Sartagudan nekazal kontrarreforma egiten du

Ustekabeak nahita edo, Jose Miguel Lana Zaragozan jaio zen duela 34 urte. Berez, Murieta herrikoa da, Lizarrako merindadekoa. Han iragan zituen unibertsitatera Geografia eta Historia ikastera joan aurreko urteak.

Nafarroako Unibertsitate Publikoko Geografia eta Historia Departamentuko irakasle laguntzailea da egun, eta, Emilio Majuelo eta Juan Madariaga historialariek batera, historia soziala ikertzeko talde osatu berriko kidea da. Ideiak badituzten arren, asmoak zehaztu artean ez da deus aurreratzera ausartu.

Tesia egiteko hainbat artxibotan eta liburutan zoko-miran ibili ondoren, orain beta gehiago du beste gauza batzuk egiteko. Oraingoz, euskara ikasten hasia da Iruñeko euskaltegi batean. Hitz egitea asko kostatzen bazaio ere, noizbait euskaraz irakasteko gai izanen dela uste du.

frankismoak. Fontellas eta Sartagudan, Diputazioak lur sail handiak erosi zituzten lurjabeek, eta aldeko zituen nekazarien artean banatu. Baina, kontraerreformatik kanpo, lur jabetza handiak lortu zituen nekazaria indartzen doa eta burgesia arrailatzen.

■ **Ikertzen jarraitzeko asmoa duzu?**

Eginak dauden lanei etekina atera behar zaiela uste dut. Egin dudan tesiaren ideia batzuk garatzeko asmoa dut. Beti gelditzen da

non sakondu. Lan egin behar dut San Adriango markesaren artxibategia ikasten. Jorratu dudak bakarra izan dira haren kontuak eta kontu mugimenduak. Bere administratzaileekin eta beste batzuekin trukaturako gutunetan mami asko aurkitu daiteke. Nekazari merkatuen funtzionamenduan sakondu nahi nuke, eta benetan nola funtzionatzen zuten jakin.

→ Irene Arrizurieta